

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ РЕГІОНАЛЬНОГО ВИРІВНЮВАННЯ

*Пашкевич М.С., д.е.н., завідувач кафедри обліку і аудиту,
Державний ВНЗ «Національний гірничий університет,
м. Дніпропетровськ, Україна*

Регіональне вирівнювання та диспропорції знаходяться у центрі державної регіональної політики країн світу та України. Під регіональним вирівнюванням слід розуміти досягнення такого стану у державі, при якому рівень розвитку окремих територій є приблизно однаковим. Адже чим більшими є контрасти у розвитку регіонів, тим меншими є темпи зростання всієї країни в цілому, тому що вихід з кризового стану відсталих територій здебільшого відбувається за рахунок розвинутих регіонів та гальмування розвитку останніх. У свою чергу, вирівнювання передбачає, що кожен регіон здійснює однаковий внесок продуктивних сил у загальний розвиток держави.

Механізми регіонального вирівнювання ґрунтуються на декількох аспектах, теоретико-методологічні положення яких істотно впливають на конфігурацію цих механізмів. По-перше, механізми регіонального вирівнювання відрізняються ідеологічною платформою: оптимістичною та песимістичною. Згідно оптимістичної ідеологічної платформи мета процесу вирівнювання є об'єктивною та досяжною, тобто у часі можливо досягти та утримати в державі стан, коли усі території знаходяться на однаковому рівні розвитку. Критики цієї ідеї та прихильники песимістичної ідеологічної платформи стверджують, що вирівнювання регіонів у розвитку не можливе, а, якщо і буде досягнуте, то матиме не стійкий характер з непрогнозованими наслідками.

На наш погляд, для розробки ефективних механізмів слід дотримуватися інтегрованої ідеологічної платформи регіонального вирівнювання, згідно якої необхідно прагнути вирівнювання територій, але враховувати термін, протягом якого цей стан може бути утриманий, а також чинники зростання та, навпаки, виникнення регіональних диспропорцій.

По-друге, механізми регіонального вирівнювання мають різний масштаб охоплення. Зазвичай розглядаються механізми, які спрямовані на тотальну конвергенцію регіонального розвитку. На наш погляд, такий підхід відрізняється своєю ідеалістичністю та складністю реалізації. Тому пропонується розробляти механізми точкової конвергенції у загальному територіальному каркасі держави, які спрямовані на вирівнювання розвитку окремих регіонів зростання.

По-третє, аналіз механізмів регіонального вирівнювання показує, що здебільшого вони спрямовані на зрівняння статичних категорій розвитку (показників стану регіональних економічних систем) замість динамічних параметрів

трансформаційних процесів. Виходячи з того, що кожен регіон рухається у часі згідно циклічної траєкторії розвитку, а також враховуючи запропоновану концепцію точкової конвергенції, можна стверджувати наступне. Механізми регіонального вирівнювання повинні комплексно регулювати розвиток регіонів таким чином, щоб у кожен період часу частина територій знаходилася на стадії підйому свого індивідуального циклу розвитку, а частина – на стадії спаду, а також, щоб відбувалося рівномірне чергування між ними. Тоді, загальний державний каркас точок вирівнювання буде постійно підтримуватися за рахунок активізації розвитку різних регіонів. Тоді завдання механізмів регіонального вирівнювання зводиться до забезпечення динамічності та збалансованості процесів розвитку регіонів згідно їх індивідуальних циклів та каркасу вирівнювання держави в цілому.

По-четверте, дизайн механізмів регіонального вирівнювання залежить від того, які саме показники обрано для оцінки ефективності вирівнювання. Саме ці показники є критеріями обґрунтування певних механізмів, які розробляються у рамках державної політики регіонального вирівнювання. Так, серед показників, за якими здійснюється регіональне вирівнювання в Україні та інших країнах використовуються: порядок розробки та пріоритети політики розвитку регіону; натуральні показники щільності населення території, діаметру та рівня розвитку умовних концентричних кіл просторової моделі «ядро-периферія», рівень щільності об'єктів інфраструктури; економічні показники обсягу ВРП на душу населення території, обсягу регіональної доданої вартості на душу населення території, структури зайнятості та рівня безробіття та ін.; соціальні показники якості життя, рівня людського розвитку, рівня доходів та витрат домогосподарств, значення межі бідності, обсягу споживчого кошика, темпів приросту населення, середнього віку зайнятих, рівня шлюбності та розлучуваності.

На наш погляд, усі перелічені показники тісно взаємопов'язані між собою. Соціальний та просторовий розвиток залежать від рівня економічного зростання та ефективності використання наявних продуктивних сил регіонів. При цьому зазначені показники є результируючими, у той час, коли індикаторами для обґрунтування механізмів вирівнювання повинні стати інші показники, які характеризують проміжні процеси та явища, що призводять до економічного розвитку та підвищення значень результируючих показників. Тому пропонується зосередити увагу на вирівнюванні інноваційного розвитку економіки регіонів України, оскільки саме інноваційна модель господарювання визнана перспективною. На наше переконання, на основі регіонального вирівнювання у інноваційному розвитку будуть закладені засади майбутнього вирівнювання у стандартах якості життя людей на всій території України, що є сьогодні метою державної регіональної політики нашої країни. Шляхом аналізу стану інноваційного розвитку регіонів України надалі у цьому параграфі будуть обґрунтовані показники інноваційно-економічного напрямку для регіонального вирівнювання.

По-п'яте, від обраної сфери та індикаторів регіонального вирівнювання залежать відповідні регулюючі механізми. Вони можуть бути механізмами прямої дії

та стимулювання. Механізми прямої дії передбачають надання прямої фінансової підтримки тим галузям, які у регіональній політиці держави обрані як базові для вирівнювання розвитку регіонів. Стимулюючі механізми спрямовані на створення спеціальних умов для активізації внутрішніх регіональних процесів у тому напрямі, який необхідний для досягнення регіонального вирівнювання.

Враховуючи ситуацію, яка склалася у теперішній час в Україні, а саме післякризовий економічний спад, наявність депресивних гірничодобувних, гірських регіонів, проведення соціально-економічних реформ, можна обґрунтувати, що механізми прямої дії для регіонального вирівнювання на даному етапі є найефективнішими. Щоб утримати рівномірність у якості надання державних послуг населенню незалежно від місця проживання та забезпечити приблизно однакові стандарти якості життя на всій території України, прямі дотації та трансферти з бюджетів різних рівнів є актуальним механізмом. Однак, поряд з цим необхідно закладати фундамент для подальшого саморозвитку регіонів, зниження державної підтримки та нарощення їх конкурентоспроможності на основі розробки механізмів стимулювання регіональної інноваційної активності.

THE KEY ASPECTS OF INNOVATION-ORIENTED REGIONAL INDUSTRIAL AND ECONOMIC POLICY

*Eliso Gvelesiani - Kutaisi A. Tsereteli State University, Associated Professor,
Akaki Tsereteli State University,*

*Irma Dikhaminjia, Associated Professor of Economics and Business,
Quality Assurance Department, Tbilisi, Sokhumi State University*

Integration processes taking place in the economy, the new requirements to enhance the effectiveness of production during international competition as well as the need to ensure the social conditions lead to the development and implementation of innovation-oriented regional industrial and economic policy, which in its turn, requires adopting substantial organizational and economic recommendations.

Traditionally, industrial policy implies the transition of the economy to the new structures and the growth of the regional industrial capital through providing the efficient specialized structure and competitiveness. State regulatory organizational mechanisms of innovative activities should ensure the consideration of the views of directly or indirectly interested structures and at the same time, should assist in carrying out predefined actions to stimulate the innovations. One of the main aims of the region is to enhance competitiveness and to increase the living standards of the population; to continuously improve qualifications of the staff at the expense of effective technologies and innovative mechanisms, to occupy leading positions on internal and external markets.

In order to determine comparatively effective directions the functioning of the regional structures, which carry out fiscal policy, is discussed. Disposing the resources the